

SUMARI

Una illa de cultura que sucumbeix a la barbàrie	7
Una infantesa entre pintors, contes de fades i pallasos	13
Pubertat i adolescència. Ser fill d'un "art degenerat" en temps de genocidi i de barbàrie.....	19
El fill escriptor o la introducció del mètode creatiu del pare pintor en la literatura infantil	25
La guerra o el valor que cal per ser pacifista i poeta quan tothom es mata.....	27
Joventut i postguerra: trobar una vocació.....	29
Pensament i antroposofia, les arrels del pensament d'Ende.....	31
Entre Brecht i Steiner: del dramaturg brechtianà al desert creatiu	37
Maduresa o com costa identificar la pròpia identitat i desfer-se de la resta	43
Esdevenir el que sempre hom ha estat pot ser molt difícil: <i>En Jim Botó i en Lluc el maquinista</i>	45
<i>En Jim Botó i en Lluc el maquinista</i> , trobar-se per fi amb un mateix	47
Neoromàntic?.....	49
Fantasia surrealista i pensament antroposòfic.....	51

Antifeixisme, multiculturalitat i no-violència.....	55
Anys seixanta. Ser profeta dels ecologistes que vindran	57
L'aforisme com a manifestació del pensament del geni	61
Peter Pan, la creació del mite de l'infant que no vol créixer	63
<i>Momo</i> o el mite del temps robat	67
Dos nous Cronos: la tortuga Cassiopea i el mestre Hora	73
Anys setanta a Itàlia.....	77
Els anys vuitanta i <i>La història interminable</i>	81
<i>La història interminable</i> , novel·la al·luvional.....	85
Components biogràfics presents a <i>La història interminable</i>	89
Els darrers anys.....	93

UNA ILLA DE CULTURA QUE SUCUMBEIX A LA BARBÀRIE

Aquestes notes comencen un bon dia de 1928 en una ciutat d'Alemanya quan cauen les primeres gotes de pluja i algú no duu paraigua; aquesta persona encara no ho sap, però serà el pare de Michael Ende.

L'any 1928 Alemanya és la nació més culta d'Europa. Falten cinc anys perquè la fràgil República de Weimar sucumbeixi a una força política naixent i jove: el nazisme; només queden uns anys perquè tot es torci i el Reichstag, el sòlid parlament alemany, sigui incendiat el 1933. Les tensions de l'economia alemanya, sotmesa a una inflació galopant a causa de les indemnitzacions excessives que els alemanys paguen a anglesos i francesos des que van perdre la Primera Guerra Mundial són a la base de la crisi econòmica alemanya, de la inflació i dels tres milions d'aturats: el camp adobat per a la puixança del nazisme i l'ensorrada de la socialdemocràcia que havia crescut per primer cop a Europa entre les dues guerres mundials.

La nació més culta d'Europa, a més de bressolar Beethoven o Goethe, també va veure néixer la socialdemocràcia que a Rússia havia sucumbit ràpidament a mans dels bolxevics durant la Revolució Soviètica, però que a Alemanya havia prosperat.

Els dos joves alemanys de qui parlarem ara no eren nacionalsocialistes. No hi tenien res a veure. Perquè una cosa són les marees de la història, que acaben afectant a tothom, i l'altra els qui hi habiten en el dia a dia, alguns dels quals aconsegueixen de salvaguardar la llibertat individual i la petita parcel·la domèstica fins que arriben els moments més decisoris. Eren els joves d'aquesta nació culta que era a cinc passes de la barbàrie. Representaven —ho direm parafrasejant Hobsbawm, l'historiador de les revolucions burgeses— les tendències culturals de l'Alemanya que Hitler era a punt d'arrasar, però, com diu Hobsbawm, si volem conèixer bé la història cal que n'estudiem també els atzucacs, les vides i les cultures que no van sobreviure, la història dels extingits i els eliminats; en aquest cas cal fer-ho perquè, a més a més, les tendències de pensament que no van sobreviure a l'Alemanya del Reich eren les millors...

A aquell parell de joves no els queia gaire lluny tot el que estava passant i els preocupava. Però eren uns joves amatents a totes les novetats de l'Europa dels anys vint del segle xx i representaven precisament les tendències de pensament que la follia posterior va proscriure i que no van tornar a surar a Alemanya amb força fins als anys setanta del mateix segle. Aquestes tendències que van romandre amagades per a la resta dels europeus durant la dècada dels trenta i els quaranta, han romàs ocultes als països mancats de llibertat a Europa fins a èpoques ben recents; aquest és el cas de Catalunya i Espanya.

Però aquests joves encara no s'havien conegut. I si nosaltres no els coneixem no podrem pas entendre res de Michael Ende ni d'aquesta Alemanya que ens fou ocultada primer pel nazisme i després per l'autarquia franquista.

Com la novel·la *K. L. Reich* d'Amat Piniella, escrita a Andorra immediatament després de la Segona Guerra Mundial i mancada de reconeixement a Catalunya fins a la dècada passada, la literatura d'Ende, reconeguda internacionalment ja abans de la seva mort, ens fa conèixer un món encara molt més desconegut per a nosaltres que els dels camps de concentració: la varietat i l'interès de la cultura alemanya just abans del totalitarisme.

Així doncs, primer cal que assistim a la seva coneixença, que és fruit de l'oblit d'un d'ells dos —el pare—, que sortia de casa un dia ennuvolat i no s'havia recordat d'agafar el paraigua. Si un xicot no s'hagués descuidat el paraigua a casa aquell dia, aquestes paraules no s'estarien escrivint ara perquè el nostre escriptor no hauria nascut.

Un home jove, doncs, entra en una joieria per refugiar-se de la pluja fent veure que és un client i l'atén la dependenta. Ho fa per no mullar-se i en realitat no té cap intenció de comprar una joia. Per aquells misteris que fan que les persones ens trobem en el sentit emocional del terme, comença a parlar amb la noia i la noia amb ell; no triguen gaire a deixar de parlar de joies i començar a parlar d'una de les passions de la dependenta: la mitologia. El tema surt sense que se n'adonin, les joies queden abandonades damunt del mostrador i la seva lluentor passa del taulell als ulls dels dos joves... Mentre parlen, no poden deixar de mirar-se als ulls de tan interessant que es fa la conversa. Si existeix alguna mena d'imant que fa que dues persones es trobin, si la idea romàntica del destí existeix de debò, podem afirmar que el destí i el seu imant havien dut aquell xicot jove a parlar amb aquella dependenta: s'havien trobat.

El temps passa volant, fa estona que les joies són al taulell i no se les miren ni l'un ni l'altre. La noia pateix, li cridaran l'atenció, i li proposa de trobar-se després per continuar enraonant sobre aquest tema. Ell hi accedeix i marxa. Ha parat de ploure.

Unes hores després, l'home jove acaba mostrant els seus quadres a la noia, una gran lectora amb interessos filosòfics, mitològics i religiosos com ell. Hi passarà tota la nit parlant.

La noia es deia Luise Bartholomä i el noi es deia Edgar Ende, un pintor surrealista. Aquella nit, d'una manera o una altra, Michael Ende va començar a formar-se, no materialment, sinó en el món de les coses intangibles que tant agradava als seus pares i a ell mateix. No es van casar. Se'n van anar a viure junts, una pràctica que a Espanya no es va donar fins anys més tard, amb l'adveniment de la Segona República i especialment després del franquisme, però que entre les elits intel·lectuals i artístiques d'Alemanya ja sovintejava abans del nazisme. El 1929 va néixer Michael Ende per cesària, no fou batejat i no va tenir germans. Com en Bastian de *La història interminable*, Michael Ende és un fill únic, a l'estil dels fills de moltes parelles europees dels anys vuitanta i noranta que la novel·la retrata tan bé, però nascut cinquanta anys abans. Hem dit que la parella estava interessada per la religió i efectivament era així, però no per l'Església ni per la religió oficial, sinó per altres sistemes de pensament que, una vegada més, a casa nostra no es van començar a fer presents fins a la Segona República en persones com el pare del poeta Màrius Torres, la poesia del qual respira espiritualitat a cada vers, però no necessàriament catolicisme. Estem parlant del món de la teosofia...

Els pares es van casar vint-i-vuit anys després. Un cop casats no trigaran gaire a divorciar-se. A l'Alemanya on neix Michael Ende la gent que ara en diríem “moderna” fa la seva amb una complicitat inexistente a altres països d'Europa. De Michael Ende, se n'ha dit que va ser l'introduïdor del Surrealisme a la literatura infantil. Descriure'l així implica quedar-se només a la superfície, limitar-se a l'estil. L'estil és prou important, però la forma no era pas el que el movia. Durant aquest esbós biogràfic n'anirem descobrint el fons.

Aquesta obra va ser guardonada amb el Premi Sant Miquel d'Engolasters d'Assaig Literari. Edició: XXXIX Nit Literària Andorrana (2016). Dotador: Joan Escaler i Calva. Jurat: Maria Marquet i Mandicó, Helena Riera i Grau i Assumpció Sallés i González.

© Josep-Francesc Delgado i Mercader, 2016
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2017
Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
editorial@pageseditors.cat
www.pageseditors.cat
Primera edició: setembre de 2017
ISBN: 978-84-9975-886-2
DL L 1008-2017
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, S L
www.bobala.cat

↵ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreueu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.